

Žiaľ, takéto nenormálne situácie vznikajúce najmä v konfrontácii s deťmi z tzv. „lepšej“ spoločnosti dnes možno vidieť stále častejšie. Dôvodom je už i medzi mládežou pokračujúca „kastácia“ spoločnosť a nebezpečné deformácie v hierarchii hodnôt. Problém som konzultoval s niekoľkými učiteľmi ZŠ. Všetci mi potvrdili, že podobné javy sú už medzi deťmi dosť časté. Žiaci, pochádzajúci z rodín s nadštandardnými príjmmami, sa neraz doslova predvádzajú v módnom a drahom oblečení. Nie je zriedkavé vidieť dvanásťročné deti v trojtisicových teniskách značiek Adidas či Reebok, v drahých značkových rifliach Lewis či Kenvello. Niektorým deťom, ktoré ešte nechápu (a nemôžu chápať) hodnotu peňazí, bohatí rodičia obliekajú do školy drahé kožené kabáty a v zime dokonca kožuchy. Nemám nič proti tomu, pokiaľ by tieto výrobky boli chápáne ako bežné predmety dennej potreby; nakoniec – odev a obuv potrebuje každý. Žiaľ, nadštandardné alebo dokonca luxusné odevy a obuv získali v posledných rokoch punc akéhosi poznávacieho znamenia „vyššej“ spoločnosti. Žiaci pochádzajúci z rodín so skromnejšími materiálnymi možnosťami majú jednoducho smolu. Musia sa uspokojiť s „obyčajnou“ bundou a džínsami z čínskeho textilu alebo s „podradnými“ teniskami z burzy (ktorých úžitková hodnota je takmer taká istá ako v prípade troj- až pätnásobne drahších výrobkov s noblesnou etiketou...).

Prirodzené rozdiely v príjmoch i výdajoch jednotlivých rodín sú úplne normálnym javom. Nenormálne a choré však je, pokiaľ sa deti z bohatších rodín vysmievajú, alebo dokonca bijú iné deti kvôli tomu, že nemajú značkové oblečenie a obuv. Priateľ – telocvikár mi rozprával prírodu, keď nadutý a namyslený chlapec na lyžiarskom výcviku hrubo urážal spolužiaka iba preto, že mal len staré „Artisky“ a nie

V parčíku pred školou je rušno. Skupinka asi 11-ročných chlapcov sa zaoberá riešením nejakého konfliktu. Už z diaľky som videl, že verbálne (a neskôr i fyzické) útoky boli orientované proti jednému z nich. Po posmešnom pokrikovaní „Chudák! Žobrák! Rákosník!“ nasledovalo niekoľko energických štuchancov a dokonca i úderov pášľou. Chlapec sa so slzami v očiach zachránil útekom. Pokriky (vrátane vulgárnych) ešte chvíľu pokračovali. Po chvíli som pláčuceho chlapca dostihol: „Prepáč, chlapče, môžem sa ľa spýtať, čo ti to urobili, prečo ľa bili?“ Vystrašený a ponížený chlapec sa najprv strhol, ale potom rýchlo pochopil, že mu nechcem ublížiť. Medzi vzlykmi mi povedal: „Lebo mám obyčajné tenisky, mama mi ich kúpila na burze...“

Etiketománia – dľalší negatívny jav medzi žiakmi

drahé lyže značky Rossignol. Podobné zvrátené trendy sú z psychologického hľadiska veľmi škodlivé. Žiak vo veku 12 – 15 rokov osobnosti a intelektuálne vyzrieva, formuje sa jeho hodnotová hierarchia a začína sa rysovať jeho profesijná ašpirácia. Mladý človek je navyše v období puberty veľmi zraniteľný. Psychický útlak a diskriminácia kvôli značkovým teniskám a podobným hlúpostiam môže neskôr viesť k oslabeniu sebavedomia, k poruchám sebahođnotenia a dokonca ku komplexom menej cennosti. Ešte smutnejšie je, ak ide o žiaka talentovaného, z ktorého môže neskôr vyrásť výborný odborník a plnohodnotný človek. Pokiaľ jeho jedinou „závadou“ je, že mu rodičia nemôžu kúpiť tenisky značky Adidas, je niečo v tejto spoločnosti poriadne zvrátené.

Etiketománia môže mať v konkrétnych prípadoch až zničujúci vplyv na duševný svet mladého človeka. Druhým, nemenej škodlivým dôsledkom tohto trendu sú deformácie v hierarchii hodnôt a v spoločenskom vedomí vôbec. „Uctievanie“ nálepiek podporuje v mladých, ale i v starších ľuďoch povrchnosť, orientáciu na povrchové pozlátka. Dôsledkom je stále sa rozširujúca tendencia hodnotiť človeka nie podľa toho, čo má v hlave, ale podľa toho, čo má obliečené a obuté. A s tým, samozrejme, nemôžem súhlašiť ani ako pedagóg, ani ako človek!

Názory na riešenie tohto problému v slovenských školách sa rôznia. Isté je len to, že ide o zložitý a multifaktoriálny fenomén, ktorý je dôsledkom sociálno-ekonomickej diferenciácie, ale i tzv. prozápadných pozlátkových vplyvov

v slovenskej spoločnosti. Žiaľ, etiketomániu nebude možné zlikvidovať nejakým úradným nariadením. Niektorí pedagógovia i rodičia oprávnenne namietajú, aby sa tomuto problému venovala väčšia pozornosť na hodinách etickej výchovy, v neformálnych rozhovoroch so žiakmi na výletoch a rôznych športových akciach. S tým sa dá úplne súhlasíť, i keď si myslím, že v konkrétnych prípadoch bude praktický efekt takéhoto výchovného pôsobenia veľmi problematický. Názory v rodine môžu byť totiž často dosť odlišné od toho, čo učitelia hovoria deťom v škole. Niektoré deti po návrate zo školy čaká opäť atmosféra „lepšej“ rodiny so všetkými dôsledkami, ako je pokrivená hierarchia hodnôt, povýšenectvo, elitárstvo a pod. Záverom by som chcel upozorniť na jedno riešenie, ktoré sa však u nás zatiaľ nestretáva s prílišnými sympatiemi.

V niektorých krajinách majú kasty oveľa hlbšiu tradíciu a vyššiu spoločenskú váhu, než na Slovensku. Klasickým príkladom je Veľká Británia. Problémy s kastovaním a prípadnou diskrimináciou deťí v škole tam však vyriešili dosť účinným spôsobom. Počas povinnej školskej dochádzky nosia žiaci školské rovnosaty – bez ohľadu na to, či je otec robotník alebo majiteľ továrne. Deti z bohatých rodín sa tak nemôžu predvádzať a demonštrovať svoj spoločenský status. Pokiaľ sledujeme stále sa zhoršujúce vzťahy a prípady diskriminácie chudobnejších deťí v našich školách, malo by význam začať vážne uvažovať o zavedení školských rovnosiat i na Slovensku. Iste by sa tak podstatne zredukoval počet nespravodivo a absurdným spôsobom utláčaných a trpiacich detí.

VALERIÁN FRANC,
UMB Banská Bystrica